השיעור השבועי
מאת הרב שניאור אשכנזי

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il

החיים דבש: האם חייה של שרה היו רצף של טוב?

המדרש בפתח פרשתנו מטיל פצצה: שרה אמנו לא הזדקנה. שרה נותרה צעירה לנצח. כל רגעי חייה היו רצף של טוב מושלם. וכל אחד שקורא את הדברים משפשף את העיניים ואת האוזניים: האם חייה של שרה אימנו הם המודל לנוחות ולשלימות?! האישה שלא זכתה לחבוק בן עד גיל 90?!

ב"ה | פרשת חיי שרה | תשע"ח

ילדה בת שבע ישבה על הברכיים של סבא-רבא שלה בן מאה. היא ליטפה את הלחי של סבא והרגישה את הקמטים, היובש והבלייה של העור. אחר כך העבירה יד על הלחי של עצמה וחשה את העור הרך, החלק והנעים למגע. היא אמרה: "סבא, נכון אתה נולדת לפני הרבה שנים ואילו אני נולדתי לא-מזמן? אז אני חושבת שהעולם הולך ומשתפר"...

אחד השלבים הקשים בחיים הוא הזקנה. לצד הכבוד שמעניקה היהדות לזקן והמעלות האישיות בהן השתבחו המבוגרים, כמו חכמה וניסיון-חיים, הזקנה מעוררת קשיים עם אובדן היכולות הפיזיות. זקנה הופכת אנשים דינמיים שגידלו משפחות וחוללו מהפכות למוגבלים הזקוקים לסעדם של אחרים.

לא פלא שאחד מנושאי המחקר החשובים כיום הוא 'עצירת הזקנה'. המדע שואף להביס את הבלייה של הגוף - ייעוד המתאים להפליא, אגב, עם הבטחות נביאינו אודות חיי הנצח בגאולה העתידה. אולם בינתיים, כל עוד לא באה הגאולה, אנו נאלצים לראות את המבוגרים ואת עצמנו מזדקנים לאנחות על כל הצער והסבל המשתמעים מכך ולבקש בתחינה: "אל תשליכנו לעת זקנה".

וכאן בא המדרש בפתח פרשתנו ומטיל פצצה: שרה אמנו לא הזדקנה. שרה נותרה צעירה לנצח. כל רגעי חייה היו רצף של טוב מושלם.

1. מדרש רבה תחילת הפרשה: 'יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה' (תהלים לז) - כשם שהם תמימים, כך שנותם תמימים, בת כ' כבת ז' לנוי, בת ק' כבת כ' שנה לחטא.

רש"י מעתיק את דברי המדרש ומוסיף בהם ביאור:

> **בראשית כג,א:** 'ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה' - **רש"י:** נכתב שנה בכל כלל וכלל, לומר לך שכל אחד נדרש לעצמו[1]: **בת ק' כבת כ' לחטא** - מה בת כ' לא חטאה שהרי אינה בת עונשין [בעונשי שמים עד גיל עשרים] אף בת ק' בלא חטא. **ובת כ' כבת ז' ליופי** (שהיופי הילדותי הוא טבעי בלי איפור, פירוש רבי אליהו מזרחי[2]).

עיקר דברי המדרש ורש"י מבוססים על הפלא המפורסם ששרה אימנו ילדה את יצחק כשהייתה בת **90**!. אולם המדרש מרחיב זאת אל מובנים נוספים: א. הצעירות באה לידי ביטוי גם **במראה החיצוני** של שרה. ב. כשם שהיא נותרה צעירה חיצונית, כך נותרה צעירה בהיבט **הרוחני**, בלא חטא.

רש"י אינו מסתפק בדברי המדרש ומוסיף עליהם חידוש גדול:

> **רש"י:** 'שני חיי שרה' - **כולם שווים לטובה** (שהייתה גם **בת ק' כבת כ' ליופי**, שפתי חכמים).

1. שרה היא היחידה בין האימהות שמספר שנות חייה מצוין בתורה. הפרט הזה מחזק את דברי רש"י כי מניין השנים בא ללמד משהו אודות אופי חייה.

2. תוספת זו נועדה לענות על השאלה, הרי **בת עשרים נאה יותר מבת שבע**? כך מוכח מדברי המדרש שעולם על מילואו נברא ולכן אדם וחווה נבראו בגיל **עשרים** שהוא שלב השיא של היופי? לכן הבאתי דברי הרא"ם שהיופי הילדותי הוא טבעי בלי איפור, בעוד שהיופי של גיל עשרים הוא **בקומת הגוף**.

התורה חוזרת ומסכמת בסוף הפסוק "שני חיי שרה", כדי ללמד ש"**כולם שווים לטובה**". הוי אומר ששרה שמרה **כל העת על מראה צעיר**. זה לא שמראה פניה הזדקן באמצע החיים ושוב חזר להיות צעיר בגיל 90, אלא כל רגעי חייה היו "שווים לטובה". **רצף של שלימות**[3].

וכל אחד שקורא את הדברים משפשף את העיניים ואת האוזניים: האם חייה של שרה אימנו הם המודל לנוחות ולשלימות?! האישה שלא זכתה לחבוק בן עד גיל 90?! וראו בהערה תוספת נאה[4].

הנה קושיה ראשונה ופשוטה של הרמב"ן:

רמב"ן כג,א: אין מדרש זה נכון, שהרי [גם] בשני חיי יש־מעאל נאמר... בשווה ['ואלה שני חיי ישמעאל מאת **שנה** ושלושים **שנה** ושבע **שנים**'] **ולא היו שווים בטובה**? אלא מתחילה רשע ועשה תשובה [רק] בסוף?... אלא 'שנה שנה' דרך הלשון הוא.

זאת ועוד: הרי שרה עצמה אמרה בתימהון: "אחרי **בלותי** הייתה לי עדנה"?! היא התקשתה להאמין לבשורת המלאך "כעת חיה ולשרה בן", משום שהכירה בכך שהיא חווה את 'גיל הבלות' ומערכות גופה אינן מתאימות להיריון. וכיון שחוותה בלות – ברור שהיא הזדקנה גם במראה פניה.

וכשם שהתורה מעידה על בלותה של שרה, כך מסופר על 'חטא' זעיר בחייה של שרה. רש"י עצמו הוא זה שכותב כי כשהמלאך בישר לשרה אודות הלידה הצפויה, היא גיחכה בספקנות. משום שידעה שהיא הרבה שנים בתוך גיל הבלות. כיצד, אם כן, יכול רש"י בעצמו לכתוב כאן שכל חייה של שרה היו שווים לטובה במובן היופי ומניעת החטא?

ליקוטי שיחות ה/99: מדברי המדרש 'שנותם תמימים' ומ־דברי רש"י 'כולם שווים לטובה' מובן שבכל רגע לא הייתה לה אפשרות לחטא ולהעדר היופי. עולה השאלה: הרי היה זמן של "אחרי **בלותי**"?

הערה 25: וירידה זו התבטאה גם בעניין של חטא, כדברי רש"י (יז,יז): 'שרה לא האמינה ולגלגה'?

ב. כשם שהמדרש אומר דרשה כזו על שרה, כך ספר הזוהר אומר דרשה דומה על אברהם:

2. ספר הזוהר א קכט,א: ואברהם זקן **בא בימים** – תאוותו הייתה **כל ימיו** בה', לא התקרב אברהם לה' רק ביום אחד או בזמן אחד, אלא כל ימיו עבד והתקדם מדרגה לדרגה.

הזוהר אומר כי אברהם זכה להשלים את **כל ימיו**. הוא לא העביר בבטלה אף יום מימי חייו, אלא לכל יום הייתה מטרה ומשמעות. למה הדבר דומה? מספרים על אדם שנכנס לעיר אחת ועבר דרך בית העלמין. הוא סקר את המצבות ונחרד לראות את הכתוב בהן. על מצבה אחת נכתב: 'כאן נטמן האיש שחי 4 שנים', 'כאן נטמן האיש שחי 3 שנים', וכן הלאה. הוא נבהל לחשוב שנקלע לעיר מסוכנת שתושביה מתים צעירים. הוא צעד אל תוך העיר, אך ראה אנשים מבוגרים צועדים ברחובותיה.

אחד התושבים הסביר: אצלנו מודדים את משך החיים לפי הימים שהיו באמת ראויים להיקרא "ימים". כל תושב אוחז פנקס קטן ובו מציין בסוף כל יום האם היה זה באמת "יום", האם עשהו בו משהו מועיל. בסוף החיים מונים את הימים הפעילים ואת הסך הכולל שלהם רושמים על המצבה...

ואם כן, על המצבה של אברהם אבינו נכתב בהחלט: אברהם חי 175 שנה, משום שהוא "בא בימים" – הוא בא עם כל ימיו. וגם כאן עולה שאלה דומה: וכי אברהם אבינו הוא דוגמה לאדם שלם כל ימיו?! הרי חז"ל אמרו שאברהם גילה את הקב"ה רק בגיל שלוש או לדעות אחרות רק בגיל 40 או 48!. נמצא ששנים רבות הוא חי בחיפוש ותהייה?[5]

ליקוטי שיחות לה/68: איך אפשר לומר שכל ימיו של אברהם היו בשלמות והרי חסרו בעבודתו ג' שנותיו הרא־שונות, כמאמר חז"ל: 'בן שלוש הכיר אברהם את בוראו, שנאמר 'עקב [בגימטרייה 172] אשר שמע אברהם בקולי' [מתוך 175 שנות חייו – כך ששלוש שנים 'לא שמע']. וכל שכן לפי דעת הרמב"ם בתחילת הלכות עכו"ם שבן ארב־עים שנה הכיר או דעת המדרש שבן 48 הכיר?

מהו אפוא המושג "חיים טובים"? כיצד עלינו להתייחס אל הרגעים הפחות־טובים בחיינו? אנו רוצים להציג רעיון כביר מתורת הרבי מליובאוויטש, שמעניק פרספקטיבה על העליות והמורדות בחיינו.

ג. לפני שנכנסים לעניין, הבה נתייחס לנושא נוסף ומעניין בזכות־עצמו. חז"ל אמרו דבר מפתיע: מותה של שרה היה כתוצאה מבשורת העקדה. אותו אירוע כביר שיהודים מספרים עליו **בהערצה** בכל הדורות, שרה דווקא הגיבה לו בצורה חמורה **והתמוטטה ומתה.**

---

3. **מה השבח ביופי חיצוני:** עולה השאלה מה השבח לאישה צדקת ביופי חיצוני? הרי אמר שלמה המלך: "שקר החן והבל היופי אישה יראת ה' היא תתהלל"? אמנם הרבי מביא בכמה מקומות בלקו"ש כי צריך לקרוא את הפסוק כך: "שקר החן והבל היופי" – כשהוא **לעצמו**, אמנם 'אישה יראת ה' היא תתהלל **גם על היופי**'. היינו שכאשר היופי הוא כזה שמקרין **אצילות, רוממות וקדושה** – גם היופי הוא ראוי להערכה.

4. בפירוש 'באר התורה' על רש"י מביא תוספת חדה: הפרשה מתחילה במילה '**ויהיו** חיי שרה', בעוד שבדרך כלל כתוב "אלה שני" או "ויחי תרח". אלא שהמילה "ויהיו" היא בגימטרייה **37** וחיי שרה העיקריים היו **37 שנים** – מאז לידת יצחק עד סוף חייה, מגיל 90 עד גיל 127.

5. **העשרה נאה:** בשם הגאון רבי עקיבא איגר מביאים דבר נפלא: הפסוק אומר "ויהיו **חיי שרה** מאה שנה וגו'... שני **חיי שרה**". מדוע נאמר פעמיים? אלא פעם אחת רומזת **לחיי אברהם**, שגם הוא חי באמת **127 שנה**. משום שאברהם הכיר את בוראו לפי הדעה המחמירה בן 48 והוא חי 175 שנה – ו־175 פחות 48 הם 127.

כאן עולה השאלה, האם מות-שרה נחשב חיסרון מסוים עבור אישה צדקת כמותה? ומדוע באמת שרה התמוטטה ממצוות העקדה בעוד שאברהם צעד אליה בעוז **ובשמחה**?

שיחות מוסר (הגר"ח שמואלביץ) מג: התמיהה רבה: מה בינה לאברהם ולמה לא עמד ליבה בצער?

כמובן, אפשר לענות בפשטות ששרה היא "אימא" ורחמי אם לא יכולים לעמוד בכך. בפרט שיצחק היה בנה יחידה ואילו אברהם היה גם אבי ישמעאל. אולם אנו רוצים להציג שני קווי מחשבה מקוריים ומרתקים. שני הפירושים צועדים בשבילים שונים לגמרי - אך שניהם מעניקים תובנות חשובות אודות גברים, נשים, מה שביניהם ומה שמאחד אותם.

לדעת הרב חיים שמואלביץ, ראש ישיבת מיר לפני כחמישים שנה, התורה רוצה להעביר מסר רב-משמעות אודות **כוחו של הרגל**. כאשר השטן סיפר לשרה על העקדה הוא עשה זאת **בחטף**, אך כשהקב"ה ציווה את אברהם בעקדה **האריך** ואמר: "את בנך, את יחידך, אשר אהבת, את יצחק" ולא אמר מיד: "את יצחק". רש"י מבאר שם: "את בנך - אמר לו שני בנים יש לי, את יחידך - זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו, אשר אהבת - שניהם אני אוהב, אמר לו את יצחק. ולמה לא גילה לו מתחלה? **שלא לערבבו פתאום ותזוח דעתו עליו ותיטרף**".

למדנו מדברי רש"י כי הסיבה שאברהם עמד בעקדה, היא שהקב"ה הודיע לו את הציווי לאט-לאט והניח לו **להתרגל לרעיון**. בעוד ששרה התבשרה בחטף ולא קיבלה זמן **להתרגל**. רש"י מעביר בכך רעיון גדול ביותר: תראו את כוחו של ההרגל, הוא **מחליש את הרגש** עד כדי כך שלאדם נהיה קל (במשהו) אפילו לשמוע על העקדה של בנו!.

והדברים נושאים מסר חשוב בכל המישורים בחיים: אחת הבעיות הגדולות בזוגיות, למשל, היא שחיקה. בני זוג חשים אחרי שנה-שנתיים שעמום וחוסר התלהבות זה מזו והם נכנסים לפאניקה. אולם כאן מלמדת התורה כי לא קרה אסון, רק **התרגלתם** אחד לשני.

הפתרון החיוני הוא **להתחדש** ובלא זה - לא יתכנו רגשות בריאים. ההתחדשות היא: א. במצוות טהרת המשפחה. ב. להוסיף פעילויות משותפות, לימוד ביחד, לסגור את הטלפון ולצאת יחד וכו'.

וכך בהיבט הרוחני: אדם בעל תשובה חווה בדרך הטבע שחיקה במשך הזמן. בתחילת הדרך הוא 'מלא אורות' ואחר כך מתרגל ונכנס לרוטינה של שגרה. החובה לכל אחד היא להתחדש, כפי שהרבי היה מדבר בראש השנה על "תקעו **בחודש** שופר" - לתקוע מתוך התחדשות של **קבלת הידור חדש**.

שיחות מוסר שם: ה' גילה לאברהם את הדבר טיפין-טיפין ובאותן השהיות הסתגל אברהם והיה יכול להתגבר על אהבתו ליצחק... מידה זו של הסתגלות הטבועה בלב אדם, יש שהיא לו לרועץ, באשר היא מחלישה כל התעוררות לטובה של האדם. על כן שומה לשמור שלא תיחלש אש ההתעוררות.

בהתוועדות של הרבי מליובאוויטש בשנת תשמ"ח, צעד הרבי בכיוון שונה לגמרי. סיפור מותה של שרה כתוצאה מבשורת העקדה, בא ללמד הבדל בסיסי ומהותי בין גברים ונשים.

הגמרא מספרת (תענית כג) על שנת בצורת קשה בארץ ישראל. החכמים חיפשו אדם גדול שיתפלל לגשם ונתנו עיניהם ב"אבא חלקיה". אבא היה נכדו של חוני המעגל והתאים ביותר להיות זה שיעתיר לגשם. אבא חלקיה קרא לאשתו - שלא הייתה מיוחסת כמותו - וביחד הם עלו על גג הבית להתפלל. אחרי שעה החלו להתקרב עננים, אבל הפלא היה, שהעננים עלו מהצד **שלה** בו **היא** התפללה.

התלמידים התפלאו והוא השיב: כאשר עני בא לבקש אוכל ממני, אני נותן לו מטבע, ועדיין הוא צריך לטרוח הרבה עד שהופך את המטבע לאוכל ובינתיים יכול למות מרעב. אולם כשבא עני לבקש אוכל מאשתי, היא מעניקה לו **אוכל מוכן** והוא יכול מיד להחיות את נפשו ולכן זכותה גדולה יותר.

הסיפור הזה מעביר מסר מהותי: גבר ואישה נושאים יכולות שונות. גבר חי בעולם של **רעיונות**, אישה חיה בתוך **המציאות**. גבר **יודע** מה צריך לעשות, האישה **עושה זאת בפועל**. גבר נותן **השראה ומצב-רוח**, אך האישה **מנהלת את החיים**. למשל, חתן וכלה מתכננים חתונה, החתן רוצה להתחתן, אך אין לו מושג וסבלנות איך לעצב הזמנות, לסכם עם קייטרינג, לבחור פרחים, תזמורת, צלם וכו'. וכך אחרי החתונה: גבר רוצה בית מסודר, אך אין לו מושג כיצד לרהט את הבית, לסדר אותו, להלביש את הילדים ולתכנן ארוחת ערב...

הפער נובע ביסוד הדברים מהשורש הרוחני של הגבר והאישה: הגבר נמשך משש הספירות העליונות (ז"א) שהן **רעיוניות** ואילו האישה מספירת ה"מלכות", **מקור המציאות הגשמית**.

ההבדל הזה בא לידי ביטוי גם בביתם של אברהם ושרה. למשל, שרה הבחינה בחברות הבעייתית של יצחק עם ישמעאל ואילו אברהם לא תפש זאת והתווכח עמה, עד שהקב"ה אמר: "שמע בקולה". בכך מובן גם פער התגובה ביניהם בסוגיית העקדה: היות שאברהם הביט על הדברים מלמעלה, לכן שרד את בשורת העקדה. (הילד יהיה קשור אליו גם אם נשמתו תהיה בעולם העליון). אולם שרה - כמו כל אימא יהודייה - תפקידה לגדל ילד **במציאות הגשמית של העולם** ולכן אינה מוצאת טעם לחיות בלא יצחק כפי שהוא נשמה בגוף.

התוועדויות הרבי מליובאוויטש תשמ"ח א/475: החילוק בין אברהם ושרה, שאברהם הוא למעלה ממציאות העולם, בחינת 'שכל הנעלם מכל רעיון' ואילו שרה היא ספירת ה'מלכות', שרש הזמן והמקום וענינה לפעול את ענייניו של אברהם **בגדרי העולם**... ולכן אצל שרה לא היה מקום לעקדת יצחק... כל ענינה לפעול **בעולם** דווקא ובהכרח שתהיה מציאותו של יצחק באופן **דנשמה בגוף**.

הרעיון הזה מעביר מסר גדול על מהות מוסד הנישואין: הרבה פעמים נוצרים חיכוכים בין גבר ואישה בגלל פערי האישיות ביניהם. כאן באה התורה ומלמדת כי זה **סוד-ההצלחה** של הנישואים. הקב"ה נותן לכל אחד את מה שהוא **צריך** ולא את מה שהוא **רוצה**. מוסד הנישואין נועד להשלים לכל צד את מה **שחסר** בו ולא להעצים את מה **שכבר יש בו**.

וכמובן, הרעיון מעביר גם מסר חיוני אודות מידת **האחריות** של הנשים: גבר יכול לרצות לחיות ביראת שמים עם ילדים מחונכים, אך אין לו את הסבלנות והידע כיצד לעשות זאת. לכן הורה הקב"ה למשה לפני מתן תורה: "כה תאמר **לבית יעקב** ותגיד לבני ישראל". דבר תחילה עם **הנשים**, משום שכדברי המדרש: **"דרכן של אנשים לילך אחרי נשים"** ו**"הן מנהיגות בניהם לתורה"**.

ואחרי ההערה הזו, אנו שבים אל השאלה המרכזית ותוהים: כיצד יתכן שכל חייהם של אברהם ושרה היו "שווים לטובה"? הרי ימיהם היו רצופים בניסיונות, בלות גופנית ואף ירידה מסוימת של חטא?

ה. הגמרא (תענית כא) מספרת על תנא שחי בתקופת החורבן השני והיה לו שם מעניין: "נחום איש גם זו". ולמה נקרא שמו כך? משום שעל כל אירוע שאירע לו – ואפילו היה רע מאוד – היה אומר "גם זו לטובה". פעם גזר קיסר רומא גזירה חמורה על היהודים בירושלים והם חיפשו אדם שיעורר את רחמי הקיסר לבטל את הגזירה. החליטו לשלוח את נחום שהיה מלומד בניסים וכמובן, הם ציידו את נחום בתיבה מלאה זהב ויהלומים כדי לרכך את ליבו של הקיסר.

נחום יצא לדרך ועצר בלילה בפונדק דרכים. בעלי המקום ראו את התיבה המפוארת שלו, פרצו לחדרו, הוציאו את כל הזהב והיהלומים ומילאו את התיבה בעפר מהחצר שלהם. נחום קם בבוקר, לא הרגיש דבר והמשיך ללכת לרומא. הוא הגיע לארמון הקיסר והגיש לו בחביבות את התיבה המפוארת. הקיסר פתח אותה וגילה לתדהמתו כי היא מלאה עפר. "אתה לא מתבייש?! יהודי חצוף?! לבזות את קיסר רומא"?! נחום לא ידע מה להסביר, אך הפטיר בכוונה גדולה: "גם זו לטובה".

ירד אליהו הנביא והופיע שם כאחד ממשרתי הקיסר ואמר: היהודים לא טיפשים, הם לא היו מעזים להתחצף אל הקיסר. כנראה שהעפר הזה משובח בסגולות טובות. אולי זה אותו עפר עמו לחם אברהם בארבע המלכים בסדום ומסופר שהעפר הפך לחצים ובליסטראות. המלך היה שקוע בדיוק במלחמה קשה נגד מדינה אחרת והוא ניסה את העפר והוא הפך לחצים ובליסטראות. המלך המאושר הסכים כמובן לכל בקשותיו של נחום והעניק לו בחזרה מתנות יקרות. הגמרא מסיימת כי בעלי הפונדק שגנבו את נחום, שמעו על סגולות העפר שלהם. הם הרסו את ביתם והעניקו למלך את כל העפר שהיה תחתיו – אך העפר הזה לא חולל דבר והמלך הרג אותם.

הסיפור מעביר מסר מהפכני: דברים גדולים יכולים לקרות רק **בהקדמת רגעים קשים**. הצלחת השליחות של נחום התרחשה **רק בעקבות שחיתות הגנבים והחלפת הזהב בעפר**. אילו נחום היה מגיע למלך עם אבנים טובות כפי שתכנן – לא היה פועל דבר. קיסר רומא אינו זקוק לאבנים טובות.

החשיבה הזאת באה לידי ביטוי גם בגישתו של תלמידו של נחום, רבי עקיבא: הגמרא בסוף מסכת מכות מספרת על רגעי השבר הנוראיים אחרי החורבן השני. רבי עקיבא ורבותיו עלו במעלה הר הבית, הם ראו את ירושלים חרבה ומנותצת ולא זו בלבד, אלא ראו שועל יוצא מבית קדשי הקדשים. החלו החכמים לבכות. "מקום שכתוב בו הזר הקרב יומת ועכשיו שועלים מהלכים בו"?! החל רבי עקיבא לצחוק ואמר כי כשם שהתקיימה הנבואה הנוראה של אוריה 'ציון שדה תיחרש', כך ברור שתתקיים הנבואה הנפלאה של זכריה: "עוד ישבון זקנים וזקנות ברחובות ירושלים".

כמובן, תגובתו של רבי עקיבא היא מוזרה ומשונה מאוד: מה יש לחייך? הרי גם אם בעתיד תתקיים נבואתו הטובה של זכריה, אך **כרגע המצב הוא נורא ואיום**? כיצד אפשר לחייך **לנוכח הרשע**?

הרבי מסביר נקודה עצומה (לקו"ש יט/75): רבי עקיבא טען כי הרגע הנורא הזה הוא **חלק מהטוב**. שכן החורבן דומה **לחרישה שמתחילה את הצמיחה** ובלעדיה לא תתרחש צמיחה. כך שהרע הוא השלב הראשון וההכרחי של הטוב.

יכולתו המופלאה של רבי עקיבא להביט לעומק ולמצוא את הטוב ברגעי הרע עצמם – באה לידי ביטוי גם בדיון הבא. המדרש מביא דיון מוזר בין רבי ישמעאל לרבי עקיבא. כאשר בני ישראל שמעו את עשרת הדברות, רבי ישמעאל אומר שהם הגיבו "על הן – הן ועל לאו – לאו". על הדברות החיוביות הם ענו "הן", ואילו על הדברות של הלא תעשה ("לא תגנוב, לא תרצח וכו'") – הם ענו "לא". אולם רבי עקיבא חולק ואומר: "על הן הן ו[גם] על לאו – **הן**". על כל עשרת הדברות השיבו "הן".

על מה בדיוק הוויכוח? למה יהודים חייבים להתווכח על כל דבר? מדוע רבי ישמעאל הוא זה שאומר "על לאו לאו" ואילו רבי עקיבא מתעקש "על לאו – הן"?

הסביר הרבי כך (התוועדויות תשמ"ט א/256): העמדות שלהם משקפות את האישיות וסיפור החיים שלהם. רבי ישמעאל היה צדיק, כהן גדול. כבר מעת היותו ילד קטן, חכמים ידעו שהוא נועד לגדולות (כמו הסיפור בגיטין נח שרבי יהושע פדה אותו מידי הרומאים משום שהכיר בפוטנציאל הגדול שלו). רבי עקיבא, לעומתו, היה בעל תשובה. הוא נפל, מעד, נאבק עד שקם על שתי רגליו.

לכן רבי ישמעאל אומר: "על הן הן ועל לאו לאו". צדיק לא יודע חוכמות. מה שמותר מותר ומה שאסור אסור. אולם רבי עקיבא מתעקש: "על לאו – הן". **גם לאו הוא סוג של הן**. כמובן אסור לעבור על רצון ה', אבל אם קרה שהאדם נכשל חלילה, הרגע הזה יכול להיות רגע המהפך שישנה את חייו. עכשיו הוא ייקח את עצמו בידיים ויחולל כזו קפיצה אדירה **שהצדיק אינו מסוגל אליה**. שכן **אי אפשר להצליח בגדול – בלי לכאוב בגדול.**

כך מספרת הגמרא דבר מרגש כל-כך על רבי עקיבא:

> **4. מסכת שמחות ד,יט:** אמר רבי עקיבא: כך הייתה תחילת תשמישי לפני חכמים. השכמתי ומצאתי הרוג אחד והייתי מטפל בו עד שעברתי שלשה תחומי שבת והבאתיו למקום קבורה. וכשבאתי והשערתי דברים לפני חכמים, אמרו לי: על כל פסיעה ופסיעה שהיית פוסע – מעלין עליך כאילו היית שופך דמים [שחיללת שבת בהליכה עם המת]... וכ־ שהיו אומרים דבר זה לפני רבי עקיבא היה אומר: **זו הייתה תחילת זכותי** [משום שמעתה למד עם כל הנחישות].

כעת אפשר להבין את דברי המדרש ורש"י לגבי אברהם ושרה. בוודאי שחייהם היו רצופים רגעים קשים. בוודאי שלקחו שנים רבות עד שאברהם מצא את הדרך הנכונה להתקרב אל ה'. בוודאי

ששרה חוותה שנים ארוכות של בלייה וזקנה - אך מאוחר יותר התברר כי זה מה **שהפך אותם לגדולים**.

דווקא בגלל ששרה הזדקנה בתחילה ואחר כך חזרה לצעירותה - כולם שמו לב אל הפלא הגדול. אילו הייתה נשארת לכתחילה צעירה - מה החידוש? אילו אברהם היה נולד צדיק, מה הדבר שמייחד אותו? דווקא היותו פותח הצינור מתוך תקופה של תהייה ובלבול - עושה אותו לראש למאמינים.

ובכמה מילים: אי החיים אי אפשר לשפוט **בהווה**. הם לא בנויים בקו ישר. תמורת זאת, עלינו למצוא את הכוחות להפוך כל רגע של ירידה לעלייה גדולה. לתעל את המשבר להתקדמות שלא הייתה כמותה. ובפשטות: אם אדם נכשל במשהו חלילה, הוא יכול לקבל על עצמו **החלטה טובה שלא קיבל עד** היום וכך המשבר הזה עצמו הופך להיות מנוע של עלייה.

ליקוטי שיחות ה/100 ובשולי הגיליון: המדרש מקדים 'כשם שהם תמימים כך **שנותם** תמימים', כלומר, למרות שהחיים נמצאים תחת **שינויים של זמן**, בכל זאת השינויים עצמם הם **חלק מהתמימות** ('שנותם' מלשון 'שינוי' - תמימים")!. שכן דווקא השינויים בגוף, מדגישים בהמשך הזמן את עצם הנשמה **שלמעלה משינוי**. ועד"ז בנוגע ל'ותצחק שרה', כי בצדיקים, ה'חטאים' (רק חסרון האור, במדרגות דקדושה גופא) הם **בשביל העלייה שאחרי זה.** ולכן ה'שינויים' עצמם 'תמימים'[6].

הנה דוגמה נפלאה: מכתב מהרבי לבני זוג שילדו ילד בתקופה שלא שמרו טהרת המשפחה ושואלים מה יכולים לעשות כעת? הרי הילד כבר נולד והמעוות לא יוכל להיתקן?

אגרות קודש הרבי מליובאוויטש יז/רנו: כדי לתקן את העבר... יש **לסייע לאלו העושים בזה** מה שאפשר, ובכלל להשתדל שרעיון טהרת המשפחה יחדור בחוגים רחבים יותר. וכידוע הכוח של תיקון ותשובה, שלא זו בלבד שמבטל העונש ח"ו אלא עוד **מוסיף הצלחה** כמאמר רבותינו שבעלי תשובה גדולים מצדיקים גמורים.

ולסיום, שתי נקודות קצרות ומיוחדות-במינן: א. הרבי מדקדק בכך (לקו"ש לה/92) שהתורה מקפידה לכתוב "ויהיו **חיי** שרה", "חיים" בכלל ולא כותבת כמו הלשון הרגילה 'ויהיו **ימי** שרה' או '**שני** שרה'. שכן 'ימי שרה' באמת לא היו מושלמים. אם בוחנים את הימים כשהם לעצמם, **בהווה**, לא רואים את הטוב שבהם. יש ימים כאלו ויש ימים אחרים. אך כאשר בוחנים את "**חיי** שרה" - את החיים בכלל, רואים כיצד כל נקודה בתורה הובילה אל הטוב והפגינה את הנצחיות של שרה.

ב. ראיתי פירוש יפה על המילים: "בת ק' כבת כ'". מזמור ק' בתהילים הוא "מזמור לתודה" ואילו מזמור כ' הוא "למנצח יענך". בתחילה חייה של שרה היו מלאים באמירת מזמור כ', אך כאשר יצחק נולד וחייה התהפכו, היא החלה לומר מזמור ק' - מזמור לתודה - באותו צער שקודם הייתה אומרת מזמור כ'. וכן תהיה לנו בגאולה האמתית, שנאמר לפניו 'אודך ה' כי אנפת בי' ושיר חדש על הניסים.

6. לפי המהלך הזה, מתורצת היטב שאלת הרמב"ן שהובאה בתחילת הדברים: כיצד רש"י לומד מהפסוק שכולם שווים לטובה והרי אצל ישמעאל נאמר גם "שנה... שנה" ולא היו ימיו שווים לטובה, כי בהתחלה חטא ורק בסוף ימיו שב. אולם ראיתי שהריב"א מתרץ בדומה לתירוץ בשיחה: הרע של ישמעאל הוביל לכך שחזר בתשובה מאהבה - ואם כן גם הרע נהפך לזכויות.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר׳ שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il